

ที่ กษ ๐๔๐๔/ จ ๖๔

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
เทเวศร์ กทม. ๑๐๒๐๐

๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ลักษณะข้อบกพร่องการประพจน์ผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์

เรียน ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประมวลลักษณะข้อบกพร่องการประพจน์ผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ตามที่มีการกล่าวหาผู้สอบบัญชีประพจน์ผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ต่อคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ซึ่งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการฯ ได้มีการพิจารณา วินิจฉัยชี้ขาด และมีคำสั่งลงโทษผู้สอบบัญชีที่ประพจน์ผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ ไปแล้วนั้น

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ขอส่งประมวลลักษณะข้อบกพร่องการประพจน์ผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จากผลการพิจารณา วินิจฉัยชี้ขาด และลงโทษของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการฯ ในไตรมาสที่ ๑ และ ๒ ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ (สิ่งที่ส่งมาด้วย) ให้ผู้สอบบัญชีทราบและระมัดระวังในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามข้อกำหนดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมปอง อินทร์ทอง)
อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

สำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี

โทร. ๐ ๒๖๒๘ ๕๒๔๐ - ๕๙ ต่อ ๓๔๐๑

โทรสาร ๐ ๒๖๒๘ ๕๗๗๒

ประมวลลักษณะข้อบกพร่องการประพฤติผิดจรรยาบรรณ
ของผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ตามที่มีการกล่าวหาผู้สอบบัญชีประพฤติผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ต่อคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ไตรมาสที่ ๑ และ ๒ ซึ่งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการฯ ได้มีการพิจารณา วินิจฉัยชี้ขาด และมีคำสั่งลงโทษ ผู้สอบบัญชีที่ประพฤติผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วย จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ ไปแล้วนั้น

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ประมวลลักษณะข้อบกพร่องการประพฤติผิดจรรยาบรรณของ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและระมัดระวังในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตาม ข้อกำหนดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ รวมทั้งผลงานสอบบัญชีมีคุณภาพ น่าเชื่อถือและเป็นประโยชน์ กับสหกรณ์ มวลสมาชิกสหกรณ์และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่อการเงินอย่างไม่มีเงื่อนไข ทั้งๆ ที่งบการเงินของสหกรณ์ จัดทำไม่เป็นไปตามกฎหมาย/ระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดอย่างมีสาระสำคัญ เช่น

๑.๑ ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ต่ำกว่าระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด/ไม่ตั้ง ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ส่งผลให้งบการเงินของสหกรณ์แสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง

ข้อเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่ตรวจสอบความเพียงพอของการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ ว่าสหกรณ์ได้ปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ดังนี้

๑) ลูกหนี้เงินกู้ของสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่เรียกเก็บเงินงวด ชำระหนี้จากสมาชิกโดยการหักเงินได้ ณ ที่จ่าย การตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญต้องปฏิบัติตามระเบียบ นายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อนี้สงสัยจะสูญ พ.ศ. ๒๕๔๔

๒) ลูกหนี้นอกเหนือจาก ๑) ต้องปฏิบัติตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติ ทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ พ.ศ. ๒๕๔๗

๓) ดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ต้องปฏิบัติตามหนังสือ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ด่วนที่สุด ที่ กษ ๐๔๐๔/ว ๑๐ ลงวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๘ กำหนดให้สหกรณ์ผู้ฝาก เงินกับสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด รับรู้เงินฝากเป็นสินทรัพย์ด้วยมูลค่าคงเหลือตามบัญชีซึ่งรวม ดอกเบี้ยเงินฝากไว้แล้ว และให้ตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ-ดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ตามจำนวนดอกเบี้ยเงินฝากที่เกิดขึ้นในปีบัญชีปัจจุบันทั้งจำนวน อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๙ ศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งตามคดีหมายเลขแดงที่ พ. ๑๐/๒๕๕๘ เห็นชอบแผนฟื้นฟูกิจการของสหกรณ์ เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด โดยกำหนดให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ชำระเงินต้นคืนสหกรณ์ ผู้ฝากฯ ทุกครั้งปีเป็นเวลา ๒๖ ปี (ปี ๒๕๕๙-๒๕๘๔) โดยไม่มีดอกเบี้ย ดังนั้นผู้สอบบัญชีจะต้องแนะนำให้ สหกรณ์ผู้ฝากฯ ปฏิบัติตามแผนฟื้นฟูกิจการฯ ตามที่ศาลสั่ง ส่วนวิธีปฏิบัติทางบัญชีและการแสดงความเห็น ต่องบการเงินของผู้สอบบัญชีให้เป็นไปตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด

ในกรณีที่พบว่าสหกรณ์ปฏิบัติไม่เป็นไปตามคำสั่งศาล ส่งผลให้การแสดงรายการ ที่เกี่ยวข้องกับเงินฝากสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างมีสาระสำคัญให้ผู้สอบบัญชี แจ้งข้อสังเกต/ข้อบกพร่องตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่ ๑๔/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๘ หากสหกรณ์ ไม่ดำเนินการตามที่ผู้สอบบัญชีเสนอแนะให้ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินในแบบที่แตกต่างจาก แบบไม่มีเงื่อนไขตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๒ งบการเงินไม่เปิดเผยข้อมูล/เปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอเกี่ยวกับการปฏิบัติไม่เป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์/กฎหมายอื่นให้เป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ส่งผลให้สมาชิกและผู้ใช้บริการเงินเข้าใจผิดอย่างมีสาระสำคัญว่าการดำเนินงานของสหกรณ์เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เช่น

(๑) การรับฝากเงินจากบุคคลภายนอก ซึ่งไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๖ (๕)

(๒) ลงทุนในหลักทรัพย์ต่างๆ ซึ่งไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖๒ และประกาศคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เช่น ลงทุนในหุ้นสามัญบริษัทมหาชน จำกัด ลงทุนในหุ้นสามัญธนาคารพาณิชย์และกองทุนเปิด, ลงทุนในหุ้นกู้บริษัทเอกชนที่มีอันดับความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับต่ำกว่า A- (เช่น BBB+, BBB) และลงทุนในอสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน เป็นต้น

(๓) จ่ายทุนสวัสดิการสมาชิกของสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์ได้กำหนดระเบียบฯ ว่าด้วยเงินทุนสวัสดิการสมาชิก เพื่อช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่สมาชิกผู้ค้าประกันที่ต้องรับภาระหนี้สินแทนสมาชิกผู้กู้ โดยกำหนดให้ “สมาชิกผู้กู้จะต้องส่งเงินสมทบจำนวนหนึ่งให้แก่สหกรณ์ และเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระหากสมาชิกผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ครบถ้วนตามสัญญาเงินกู้ สหกรณ์จะหักหนี้ที่ค้างชำระออกทั้งหมดหรือบางส่วนแล้วแต่กรณี” ซึ่งองค์ประกอบข้างต้นจะต้องมีคู่สัญญาสองฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งตกลงว่าจะชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังที่ระบุไว้ในสัญญาได้เกิดขึ้น ขณะที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตกลงที่จะส่งเงินจำนวนหนึ่งให้เป็นค่าตอบแทน ไม่ว่าเงินนั้นจะเรียกว่าเบี้ยประกันภัยหรือไม่ก็ตาม จึงถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเข้าลักษณะเป็นการประกอบธุรกิจประกันภัยเมื่อสหกรณ์ดำเนินการในลักษณะดังกล่าว สหกรณ์จะมีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต/กฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยแล้วแต่กรณี เพราะสหกรณ์มิได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันภัยตามกฎหมายดังกล่าว ตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ที่ ๑๒๑๐/๒๒๘ ลงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๒

(๔) การให้เงินกู้กับบุคคลภายนอก ซึ่งไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๖ (๖)

(๕) การรับสมาชิกสมทบนอกพื้นที่ที่จดทะเบียนในข้อบังคับของสหกรณ์ (นอกเขตจังหวัด) ซึ่งถือว่าไม่ใช่สมาชิกสมทบของสหกรณ์ ดังนั้น การจ่ายเงินกู้ให้กับบุคคลดังกล่าวถือเป็นการจ่ายเงินกู้ให้กับบุคคลภายนอก จึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๖ (๖)

(๖) จ่ายเงิน जुใจการถือหุ้นระหว่างปีเข้าลักษณะจ่ายเงินปันผลล่วงหน้า ซึ่งการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นของสหกรณ์จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖๐ (๑) ให้ทำได้แต่เฉพาะการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี ไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องเป็นไปตามมติของที่ประชุมใหญ่ หากมีการจ่ายเงินปันผลล่วงหน้าจึงเข้าลักษณะการจ่ายเงินปันผลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและข้อบังคับของสหกรณ์

ข้อเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่ต้องตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของงบการเงินรวมทั้งการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินในกรณีที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบพบข้อเท็จจริงว่าสหกรณ์มีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์/กฎหมายอื่นอย่างมีสาระสำคัญให้พิจารณา ดังนี้

การเปิดเผยข้อมูล

กรณี (๑), (๒), (๓) ผู้สอบบัญชีต้องแนะนำให้สหกรณ์ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายกรณีจำนวนเงินมีสาระสำคัญต้องแนะนำให้สหกรณ์เปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าวไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ หากสหกรณ์ได้เปิดเผยตามที่ผู้สอบบัญชีเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินอย่างไม่มีเงื่อนไขได้โดยเพิ่มวรรค “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” เพื่อให้ผู้ใช้บริการเงินได้ทราบและมีความเข้าใจยิ่งขึ้น

หากสหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะดังกล่าว ผู้สอบบัญชีจะต้องแสดงความเห็นในแบบที่แตกต่างจากแบบไม่มีเงื่อนไข ทั้งนี้ ตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการแสดงความเห็นต่อการเงินของสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ รวมทั้งรายงานข้อสังเกต/ข้อบกพร่องต่อนายทะเบียนสหกรณ์ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่ ๑๔/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๘ และหนังสือที่ กษ ๐๔๐๔/ว.๓๑ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘ เรื่อง การดำเนินธุรกรรมทางการเงินของสหกรณ์

การปรับปรุงบัญชีและการเปิดเผยข้อมูล

กรณี (๔), (๕), (๖) ผู้สอบบัญชีต้องเสนอแนะให้สหกรณ์เรียกเงินดังกล่าวคืน และ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี หากสหกรณ์ไม่สามารถเรียกเงินดังกล่าวคืนได้หรือได้รับคืนไม่ครบต้องถือเป็นข้อผิดพลาดทางบัญชีที่ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการเปิดเผยนโยบายการบัญชีหรือการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ผู้สอบบัญชีต้องแนะนำสหกรณ์ปรับปรุงรายการดังกล่าวเป็น “เงินรอเรียกคืน” โดยแสดงรายการไว้ในงบแสดงฐานะการเงินภายใต้สินทรัพย์หมุนเวียน รวมทั้งพิจารณาความเพียงพอของการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามหลักความระมัดระวังในการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยพิจารณาจากความสามารถในการชำระหนี้และหลักประกันที่ทำได้กับสหกรณ์ ทั้งนี้ ตามคำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๒ การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของสหกรณ์และมาตรฐานรายงานทางการเงินที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชี หากสหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะผู้สอบบัญชีจะต้องพิจารณาว่ามีผลกระทบในการแสดงความเห็นต่อการเงินหรือไม่ หากรายการดังกล่าวมีผลกระทบต่อความถูกต้องของงบการเงินอย่างเป็นทางการสำคัญให้ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่อการเงินในแบบที่แตกต่างจากแบบไม่มีเงื่อนไข ตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการแสดงความเห็นต่อการเงินของสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๔

๑.๓ งบการเงินไม่ได้เปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน หรือเปิดเผยไม่ครบถ้วนในเรื่องที่สำคัญให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ เช่น นโยบายการบัญชี เรื่อง การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้แต่ละประเภทที่สหกรณ์เลือกใช้

ข้อเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่ต้องตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของงบการเงิน รวมทั้งการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ในกรณีที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบพบข้อเท็จจริงว่าสหกรณ์มิได้เปิดเผยข้อมูลที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ /เปิดเผยไม่ครบถ้วนตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจคลาดเคลื่อน/เข้าใจผิดในสาระสำคัญนั้น ผู้สอบบัญชีจะต้องเสนอแนะให้สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินให้เป็นไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด หากสหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะดังกล่าวผู้สอบบัญชีจะต้องแสดงความเห็นต่อการเงินในแบบที่แตกต่างจากแบบไม่มีเงื่อนไขให้เป็นไปตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการแสดงความเห็นต่อการเงินของสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๔

๒. ไม่ปฏิบัติตามงานสอบบัญชี และ/หรือ ปฏิบัติงานสอบบัญชีไม่เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด เช่น

๒.๑ ประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี และ/หรือ จัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวมหลังวันที่แสดงความเห็นต่อการเงิน

ข้อเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีต้องประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีและจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวมให้แล้วเสร็จก่อนเข้าปฏิบัติงานสอบบัญชีระหว่างปี เพื่อให้แน่ใจว่าได้มีการพิจารณารายการบัญชีที่สำคัญซึ่งจะต้องตรวจสอบ พร้อมทั้งระบุประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลเพื่อจัดทำแนวการสอบบัญชีให้เหมาะสม สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงของสหกรณ์ และใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชี

๒.๒ แนวการสอบบัญชี

- ไม่จัดทำแนวการสอบบัญชีรายการบัญชีที่มีสาระสำคัญ เช่น เงินสด/เงินฝากธนาคาร เงินให้กู้ยืม, สินค้าคงเหลือ, ที่ดินอาคารและอุปกรณ์, เงินรับฝาก, ทุนเรือนหุ้น เป็นต้น
- ไม่กำหนดปริมาณการตรวจสอบและวันที่ตรวจสอบในแนวการสอบบัญชีแต่ละด้าน และ/หรือ กำหนดขนาดตัวอย่างไม่ชัดเจน/ไม่สัมพันธ์กับผลการประเมินความเสี่ยง
- ไม่ได้กำหนดวิธีการตรวจสอบบัญชีที่จำเป็นตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด เช่น การขอคำยืนยันยอดเงินฝากธนาคาร, การขอคำยืนยันยอดลูกหนี้/เงินรับฝาก/ทุนเรือนหุ้น, ไม่เข้าร่วมสังเกตการณ์ตรวจนับสินค้าคงเหลือ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีมีหน้าที่ตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่ารายการบัญชีที่แสดงในงบการเงินของสหกรณ์ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ตามที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ให้การรับรองว่างบการเงินแสดงข้อมูลโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องจัดทำแนวการสอบบัญชีเพื่อกำหนดวิธีการตรวจสอบ ปริมาณการตรวจสอบ และระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบที่เหมาะสมกับผลการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีที่ได้ประเมินไว้ เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอในการสรุปผลการตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

๒.๓ กระดาษทำการ

- จัดทำกระดาษทำการไม่น่าเชื่อถือ เช่น กระดาษทำการเงินให้กู้ยืมแสดงข้อมูลลูกหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยค้างรับไม่ตรงกับหลักฐานของสหกรณ์ (ทะเบียนหุ้นและบัญชีเงินกู้) เป็นผลให้ยอดรวมรายละเอียดลูกหนี้เงินกู้ต่ำกว่าบัญชีคุมยอด, กระดาษทำการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้และการเผื่อหนี้สงสัยจะสูญมีจำนวนรายของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ไม่ตรงกับรายละเอียดลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้, รายละเอียดประกอบกระดาษทำการลูกหนี้เงินกู้ มีจำนวน ๒ ชุด ซึ่งมีข้อมูลที่ขัดแย้งกันอย่างมีสาระสำคัญ กล่าวคือ ชุดแรกเป็นลูกหนี้ระยะสั้นและระยะยาวซึ่งระบุเป็นลูกหนี้ปกติทั้งจำนวน ส่วนชุดที่ ๒ ระบุเป็นลูกหนี้ระยะสั้นที่ผิวนัดชำระหนี้ถึงวันสิ้นปีทั้งจำนวน, กระดาษทำการไม่ได้ลงลายมือชื่อผู้ตรวจสอบ/ผู้สอบทาน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ กระดาษทำการถือเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด รวมทั้งสนับสนุนการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินของสหกรณ์ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องบันทึกข้อมูลในกระดาษทำการให้ตรงกับข้อเท็จจริงที่พบจากการตรวจสอบบัญชีและมีความระมัดระวังรอบคอบในการบันทึกข้อมูล รวมทั้งตรวจสอบรายละเอียดของกระดาษทำการประกอบให้สัมพันธ์กับกระดาษทำการหลักและงบการเงิน

- ไม่จัดทำกระดาษทำการ/จัดทำกระดาษทำการไม่ครบถ้วน/ไม่ปรากฏหลักฐานเพื่อสนับสนุนว่าได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด รายการบัญชีที่มีสาระสำคัญ เช่น กระดาษทำการงบทดลองมีเพียงรายการยอดยกมาแต่ไม่ปรากฏรายการระหว่างปีและยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นปี ซึ่งจำนวนเงินดังกล่าวไม่สัมพันธ์กับจำนวนเงินที่ปรากฏในงบการเงินของสหกรณ์/ไม่ขอคำยืนยันยอดเงินฝากธนาคาร/สหกรณ์อื่น, ไม่จัดทำกระดาษทำการลูกหนี้เงินกู้ลูกหนี้การค้า, สินค้าคงเหลือ, สรุปผลการยืนยันยอดลูกหนี้/เงินรับฝาก/ทุนเรือนหุ้น, รายละเอียดประกอบ การตรวจนับสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีของสหกรณ์ ไม่ปรากฏลายมือชื่อกรรมการตรวจนับ, ไม่ปรากฏหลักฐานการประมาณค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ-ลูกหนี้เงินให้กู้

ข้อเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีต้องจัดทำและสอบทานกระดาษทำการให้แล้วเสร็จก่อนแสดงความเห็นต่องบการเงิน เนื่องจากกระดาษทำการเป็นหลักฐานสนับสนุนการแสดงความเห็นต่องบการเงินและเป็นหลักฐานว่าผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่ ดังนั้น การไม่จัดทำกระดาษทำการ/จัดทำไม่ครบถ้วนในรายการบัญชีที่มีสาระสำคัญถือว่าผู้สอบบัญชีไม่ได้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

/- จัดทำ...

- จัดทำและสอบทานกระดาศทำการหลังวันที่แสดงความเห็นต้องการเงิน
- ไม่ลงลายมือชื่อผู้จัดทำ/สอบทานกระดาศทำการ

ข้อเสนอแนะ กระดาศทำการถือเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด รวมทั้งสนับสนุนการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต้องการเงินของสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีต้องได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปที่สมเหตุสมผลในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต้องการเงินตามมาตรฐานการสอบบัญชี และระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ดังนี้

- รหัส ๒๐๐ วัตถุประสงค์โดยรวมของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี กำหนดว่า “ผู้สอบบัญชีจะต้องได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมและเพียงพอ เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่สามารถยอมรับได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถได้มาซึ่งข้อสรุปที่สมเหตุสมผลในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี”

- รหัส ๗๐๐ การแสดงความเห็นและการรายงานต้องการเงิน กำหนดว่า “วันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีต้องไม่ลงวันที่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต้องการเงิน รวมทั้งหลักฐานที่แสดงว่าสหกรณ์ได้จัดทำงบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงินแล้ว และผู้มีอำนาจได้ให้การรับรองว่าเป็นผู้รับผิดชอบงบการเงินเหล่านั้นแล้ว”

สำหรับผู้สอบบัญชีภาครัฐนอกจากต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีข้างต้นแล้ว ยังต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระบบมาตรฐานการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี (CAQC) ซึ่งกำหนดให้ “ผู้สอบบัญชีประเมินผลจากหลักฐานการสอบบัญชี หรือพิจารณาว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่รวบรวมมาทั้งหมดเพียงพอและเหมาะสมที่จะสรุปผลการตรวจสอบบัญชีและแสดงความเห็นต้องการเงินได้หรือไม่”

ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องจัดทำและสอบทานกระดาศทำการให้แล้วเสร็จก่อนการแสดงความเห็นต้องการเงิน

๓. ไม่จัดส่งรายงานการสอบบัญชี งบการเงิน และกระดาศทำการต่อนายทะเบียนสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีต้องเสนอผลงานสอบบัญชี ซึ่งประกอบด้วย รายงานการสอบบัญชี (รายงานของผู้สอบบัญชีและรายงานผลการตรวจสอบบัญชี) งบการเงินและกระดาศทำการต่อนายทะเบียนสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด ดังนี้

- ผู้สอบบัญชีภาครัฐ ปฏิบัติตามระบบมาตรฐานการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี (CAQC) ซึ่งกำหนดให้เสนอผลงานสอบบัญชีภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต้องการเงิน (โดยให้นับต่อเนื่อง)

- ผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ปฏิบัติตามหนังสือ กษ ๐๔๐๔/ว.๑๐ ลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๗ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับผู้สอบบัญชีภาคเอกชน กำหนดให้เสนอผลงานสอบบัญชี ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต้องการเงิน (โดยให้นับต่อเนื่องและถือวันที่ประทับตราไปรษณีย์เป็นสำคัญ)

ทั้งนี้ กรณีผู้สอบบัญชีไม่ได้จัดส่งผลงานสอบบัญชีถือว่าผู้สอบบัญชีไม่ได้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชี

๔. การปฏิบัติงานขาดความระมัดระวังรอบคอบ เช่น

- จัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม โดยใช้งบการเงินของปีทางบัญชี ๒๕๕๓ เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวมของปีทางบัญชี ๒๕๕๖

ข้อเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีต้องจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม ให้เป็นไปตามคู่มือการปฏิบัติงานสอบบัญชีที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด โดยใช้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่สุดเท่าที่ผู้สอบบัญชีจะหาได้ เช่น จากงบการเงินปีปัจจุบันที่ทำการตรวจสอบหรือจากงบทดลองงวดปัจจุบัน ในกรณีใช้งบทดลองในระหว่างปี ให้นำข้อมูลจากแผนการดำเนินงานประจำปีของสหกรณ์มาพิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลโดยประมาณสำหรับ ๑ ปี ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการทำความเข้าใจลักษณะสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ และการดำเนินงานของสหกรณ์ โครงสร้างการบริหารงาน รูปแบบการลงทุนของสหกรณ์ ข้อกำหนดทางกฎหมาย และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องจากแฟ้มประวัติสหกรณ์, กระดาษทำการปีก่อน, รายงานกิจการประจำปี แผนงานที่ขออนุมัติจากที่ประชุมใหญ่, ลักษณะการดำเนินธุรกิจ, มูลค่าของธุรกิจโดยรวม, สัดส่วนของการดำเนินธุรกิจแต่ละด้าน (%), ทุนดำเนินงานและจำนวนสมาชิก

ผู้สอบบัญชีต้องจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวมด้วยความระมัดระวังรอบคอบ ทั้งนี้ ต้องจัดทำและสอบทานโดยผู้มีอำนาจให้แล้วเสร็จก่อนเข้าปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชี อนึ่ง การจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวมหลังการเข้าปฏิบัติงานสอบบัญชี และ/หรือ หลังการแสดงความเห็นต่องบการเงิน และ/หรือ หลังการเสนอผลงานสอบบัญชีต่อนายทะเบียนสหกรณ์ถือว่าปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

- ประเพณีในการแสดงความเห็นต่องบการเงินในรายงานการสอบบัญชีไม่สัมพันธ์กัน กล่าวคือ รายงานของผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินอย่างมีเงื่อนไข แต่รายงานผลการตรวจสอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินอย่างไม่มีเงื่อนไข

ข้อเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติงานและเสนอผลงานสอบบัญชีด้วยความระมัดระวังรอบคอบ ซึ่งการรายงานข้อมูลการแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ขัดแย้งกัน ทำให้ไม่อาจเชื่อได้ว่าผู้สอบบัญชีได้มีการสอบทานผลงานสอบบัญชีก่อนที่จะลงลายมือชื่อ และถือได้ว่าผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานโดยขาดความระมัดระวังรอบคอบและอาจส่งผลให้ผู้ใช้อ้างอิงข้อมูลในรายงานการสอบบัญชีเข้าใจผิดเกี่ยวกับความเห็นของผู้สอบบัญชีอย่างมีสาระสำคัญ

- ไม่บันทึกการปฏิบัติงาน และ/หรือ รายงานความก้าวหน้าแผนและผลการปฏิบัติงานในระบบสารสนเทศของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

- รายงานการปฏิบัติงานในระบบแผนและผลการปฏิบัติงานในระบบสารสนเทศของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าได้ปฏิบัติงานสอบบัญชีแล้วเสร็จ โดยข้อเท็จจริงผู้สอบบัญชียังไม่ได้แสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ จึงเป็นการรายงานข้อมูลอันเป็นเท็จต่อกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เข้าลักษณะประพฤติดันเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ ผู้สอบบัญชีต้องรายงานการปฏิบัติงานในระบบแผนและผลการปฏิบัติงานในระบบสารสนเทศของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ตามข้อเท็จจริงภายในมาตรฐานเวลาที่กำหนด ดังนี้

● ผู้สอบบัญชีภาครัฐ ปฏิบัติตามระบบมาตรฐานการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี (CAQC) กำหนดว่า เมื่อผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีแล้วเสร็จให้รายงานผลการปฏิบัติงานผ่านระบบ Intranet ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในระบบแผนและผลการปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติงานรายสหกรณ์ (RA)

● ผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ปฏิบัติตามหนังสือ กษ ๐๔๐๔/ว.๑๐ ลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๗ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ซึ่งกำหนดให้บันทึกความก้าวหน้าผลการปฏิบัติงาน (RB ๑) ในเมนูระบบแผนและผลการปฏิบัติงานให้ครบถ้วน ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน